

7. 6. Кубенко І. М. Що таке компетентність і як її розуміють в освіті / І. М. Кубенко // Додаток до електронного журналу «Теорія та методика управління освітою». – 2010. – №1. – С.1–13.
8. Мельник С. А. Інтегрований урок як засіб формування загальнокультурної компетентності учнів основної школи / С. А. Мельник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/2324697/>
9. Моделювання навчальних занять на інтегрованій основі / за ред. О. Мариновської. – Івано-Франківськ, 2002. – 136 с.
10. Онопрієнко О. В. Концептуальні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті / О.В. Онопрієнко // Шлях освіти. – 2007. – № 4. – С. 32–37.
11. Пометун О. І. Запровадження компетентнісного підходу – перспективний напрям розвитку сучасної освіти / О. І. Пометун // Вісник. – 2004. – № 22.
12. Модельна навчальна програма з української мови для 5–6 класів авторів Заболотного О. В., Заболотного В. В. та інших, «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795). – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/movno-literaturna-osvitnia-haluz/ukrains-ka-mova/>
13. Хавіна С. Я. «Квіти – це життя, надія, радість і натхнення». Твір-опис за картиною К. Білокур «Городні квіти». *Вивчаємо українську мову і літературу*. 2011. № 33 (289),
14. Хавіна С. Я. Твір-опис за картиною М. Пимоненка «Жниця». *Вивчаємо українську мову і літературу*. 2011. № 33 (289),

Інтегроване навчання як модель активізації інтелектуальної діяльності школярів

*Задорожня Людмила, учитель української мови та літератури
КЗ «Первомайський ліцей № 5 Первомайської міської ради
Харківської області»*

Авторка статті переконує, що інтегровані уроки спонукають вчителя до творчої роботи. Інтеграція актуальна для всіх учителів, зацікавлених у формуванні всебічно розвиненої особистості, яка цілісно сприймає світ і здатна активно діяти в соціальній та професійній сферах. Акцентовано, що головним завданням освіти є підготовка молоді до сучасного життя, тобто формування в неї необхідних компетентностей, а один із ефективних засобів – інтеграція навчальних дисциплін.

Ключові слова: інтегроване навчання, інтеграція навчальних предметів, сучасна освіта, міжпредметні зв'язки, ефективність.

Останнім часом набуває особливої актуальності проблема компетентнісного підходу до навчання, розвитку й виховання учнівської молоді, що спричиняється типовою для сучасної школи ситуацією: учні здатні опановувати теоретичні знання, але відчують значні утруднення під час використання цих знань для розв'язання конкретних життєвих задач. Школа закладає підґрунтя формування світогляду, допомагає опанувати не тільки основи знань, а й прищепити певні компетентності, що за умови відповідного розвитку здатні скласти загальну життєву компетентність. І тут важлива роль належить урокам української мови та літератури, які є актуальними для інтеграції інших предметів.

Під час вивчення української мови та літератури інтегровані уроки спонукають нас до творчої роботи, розвивають здібності учнів, уміння, навички, привчають до самостійної та індивідуальної роботи, що допомагає краще опанувати матеріал. Уперше поняття «інтеграція» було використано в XVII столітті Я.-А. Коменським у праці «Велика дидактика»: "Усе, що знаходиться у взаємозв'язку, повинно викладатись у такому ж взаємозв'язку» [1, с.15]. Німецький учений і педагог Герbart виділив основні

етапи навчання XVIII століття: ясність (зрозумілість), асоціація, система (інтеграція) – можливість самостійно скласти картину світу. У XIX столітті К. Д. Ушинський зробив найбільший внесок у розробку інтегрованих курсів. Він розробив модель, структуру, напрямки інтеграції. Інтеграцією письма й читання науковцю вдалося створити аналітико-синтетичний метод навчання грамоти. У 60-х роках XX ст. В. Сухомлинський провів «Уроки мислення в природі» – один із найвдаліших прикладів інтеграції різних видів діяльності, об'єднаних однією метою. Адже принцип інтеграції відповідає психічній і фізіологічній природі дитини, сутності мови як суспільного явища в її зв'язках з усіма аспектами багатогранного світу. О. М. Біляєв у своїй статті «Інтегровані уроки рідної мови» поділяє міжпредметну інтеграцію на повну (становить собою об'єднання в одному курсі різних навчальних предметів) і часткову (полягає в поєднанні матеріалу різних предметів, підпорядкованого одній темі). На основі часткової міжпредметної інтеграції будуються інтегровані уроки.

Головним завданням освіти є підготовка молоді до сучасного життя, тобто формування в неї необхідних компетентностей, а одним із засобів їх формування є інтеграція навчальних дисциплін. Інтеграція може вирішити основні суперечності освіти – протиріччя між безмежністю знань і обмеженими людськими ресурсами.

Інтеграція – важлива умова сучасної науки і розвитку цивілізації в цілому. Адже нинішня стадія наукового мислення дедалі більше характеризується прагненням розглядати не окремі, ізольовані об'єкти, явища життя, а їх більш чи менш широкі єдності.

Поняття «інтеграції» має загальнонауковий зміст і часто використовується в дидактиці. У загальнонауковому аспекті «інтеграція» – це процес взаємопроникнення, ущільнення, уніфікації знання, який проявляється через єдність із протилежним йому процесом розчленування, розмежування, диференціації. Інтеграція зобов'язує до використання різноманітних форм викладання, що має великий вплив на ефективність сприйняття учнями навчального матеріалу, вона стає для всіх її учасників школою співпраці та взаємодії, що допомагає разом просуватися до спільної мети.

Однією з найважливіших проблем сучасної освіти, на мій погляд, є помітне зниження зацікавленості учнів до навчання. Оновлення змісту освіти у XXI столітті вимагає розв'язання складної проблеми: як перетворити гігантський масив знань в індивідуальне надбання та знаряддя кожної особистості:

- «спресувати» споріднений матеріал кількох предметів навколо однієї теми, усувати дублювання у вивченні низки питань;
- ущільнити знання, тобто реконструювати фрагмент знань таким чином, коли засвоєння вимагає менше часу, проте породжує еквівалентні загальнонавчальні та технологічні вміння;
- опанувати з учнями значний за обсягом навчальний матеріал, досягти цілісності знань;
- залучати учнів до процесу здобуття знань;
- формувати творчу особистість учня, його здібності;
- дати можливість учням застосовувати набуті знання з різних навчальних предметів у професійній діяльності.

Для того щоб підготуватися до інтегрованого уроку, необхідно доцільно визначитися з інтегруванням, дібрати навчальний матеріал, структуру та технології проведення. І пам'ятаємо, що не поєднання, а взаємопроникнення! Це не просто поєднання частин, а об'єднання їх у єдине ціле на основі спільного підходу. Інтегрований урок (від лат. Integer – повний, цілісний), тобто органічне поєднання в уроці відомостей інших навчальних предметів навколо однієї теми, що сприяє інформаційному збагаченню сприйняття, мислення та почуттів учнів за рахунок залучення цікавого

матеріалу, що також дає змогу з різних сторін пізнати якесь явище, поняття, досягти цілісності знань.

На мою думку, інтегровані уроки цікаві для дітей тим, що під час проведення присутні два вчителі, які допомагають вирішувати більшу кількість завдань. На таких уроках можна використати різні методи і форми навчання, інформаційно-комунікаційні технології, педагогічні програмні засоби навчання. Інтегровані уроки характеризуються глибиною, високою інформативністю, фундаментальністю, різноплановістю, що сприяє підвищенню мотивації учнів, а як наслідок – підвищенню рівня їхніх знань. Інтеграція допомагає усунути суперечності між великим обсягом інформації та можливістю її засвоєння дітьми.

Найчастіше я використовую на уроках літератури міжпредметні зв'язки, тобто нові відомості з таких предметів, як історія України, мистецтво, а на уроках мови з літератури.

Пропоную фрагмент уроку в 7-му класі на тему «**Твір-опис процесу праці за власним спостереженням у художньому стилі**». **Мета:** ознайомити семикласників із вимогами до складання твору-опису процесу праці в художньому стилі; запам'ятати особливості побудови висловлювань, що містять опис трудового процесу; звернути увагу на слова, що вказують на послідовність дій; розвивати вміння учнів складати твори-описи процесу праці за власним спостереженням у художньому стилі, викладати матеріал послідовно, логічно, дотримуючись стильових ознак художнього стилю; виховувати почуття патріотизму, любов до українських традицій, культури.

Завдання:

1. Виберіть серед запропонованих ілюстрацій картинки із зображенням тих інгредієнтів, які потрібні для приготування борщу.

2.- Пригадайте з уроків літератури, що таке епітет? Що ви знаєте про метафору? Порівняння – це...

Від слів *буряк, картопля, цибуля, квасоля, морква, сметана, борщ* утворити слова зі зменшено-пестливими суфіксами, дібрати до них епітети, метафори, порівняння.

3. До слова *запашний* дібрати синоніми.

(*Ароматний, духмяний, пахучий.*)

4. Записати дієслова, що рухають уперед процес праці під час приготування борщу.

(*Помити, кип'ятити, сікти, шаткувати, нарізати, натерти, варити, відціджувати, посолити, поперчити, тушкувати, очистити, обсмажити, подрібнити, булькоче, кипить, шкварчить*).

5. Прочитайте прислів'я та приказки про борщ. Випишіть ті, що найбільше сподобались. Не забудьте використати їх у своєму творі-описі процесу праці.

Без хліба – не обід, без капусти – не борщ.

Борщ та каша – їжа наша.

Вари, горицику, борщ, а я з хлопцями погомоню.

Добрий борщик, та малий горицик.

Смачні борщ і каша, але як є кусок м'яса.

Борщ усьому голова.

Салом борщу не зіпсуєш.

Їж борщ з грибами, та держи язик за зубами.

Що до чого, а борщ до хліба.

Борщу однаково – чи йому пампушок, чи галушок.

Борщ та капуста – хата не пуста.

Пропоную підсумувати сьогоднішній урок таким чином: на дошці написано слово «борщ», до кожної літери якого потрібно підібрати слова, які б характеризували нас із вами протягом усього уроку. Отже, протягом уроку ми були:

Б О Р Щ

Під час вивчення в 10 класі поезій «Гімн», «Сікстинська мадонна» Івана Франка я ставлю за мету: не тільки вивчити твір, а й ознайомити учнів із поетичною творчістю І. Франка; допомогти усвідомити ідейно-художній зміст віршів; розвивати навички виразного читання, аналізу поезій, виділення актуальних проблем і зіставлення їх із нашим часом; формувати ціннісне ставлення до навчання; виховувати активну громадську позицію, оптимістичний світогляд, прагнення до розвитку духовності, естетичний смак.

Запитання та завдання учням:

- Розповісти про самостійно знайдені цікаві факти й подробиці з життя І. Франка.
- Виразне читання вірша. (Учні виразно читають вірш «Гімн».) Словникова робота за питаннями учнів.

Евристична бесіда:

- Що Франко вкладає в поняття «революціонер» і чому він «вічний»?
- Як ви уявляєте собі «вічного революціонера» за часів Франка і нині?
- Чому образ ворожих, реакційних сил у вірші конкретний, реалістичний, образ «вічного революціонера» – алегоричний?
- Як у поезії зображено зростання свідомості народу, його активності в боротьбі за власні права?
- Чому поет ставить в один ряд із духом і волею науку та думку?
- Чому вірш названий гімном?

Виконання учнями пошуково-дослідницьких завдань.

- Виберіть із тексту вірша всі дієслова, визначте їх співвідношення (приблизно з іншими частинами мови), з'ясуйте роль і значення. (Дієслів багато, вони надають творові динамізму.)
- Визначте віршовий розмір твору «Гімн». Як він впливає на звучання вірша? (Чотиристопний хорей, створює маршову, напружену мелодику.)
- Схарактеризуйте систему художніх засобів (епітети, алітерація, анафора та ін.).

Інтерактивна вправа «Мозковий штурм».

1. Яка ідея вірша «Гімн»?
2. Які шляхи розвитку людства бачить Франко та якими засобами можна цього розвитку досягти?

Виразне читання сонета «Сікстинська мадонна».

Демонстрація репродукції картини Рафаеля «Сікстинська мадонна», під враженням якої написаний твір Франка.

Евристична бесіда.

- Що, на ваш погляд, спільне, а що відмінне в зображенні мадонни, її трактовці у Рафаеля і Франка?
- Із чим у поета асоціюється образ мадонни?
- Який художній прийом використав автор в останньому тривірші?
- Що втілює (символізує) образ мадонни у творі І. Франка?

Складіть і запишіть літературний паспорт твору за планом.

Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що інтеграція – необхідна умова, важливий засіб сучасного навчального процесу для забезпечення системних знань учнів із різних галузей наук, соціалізації особистості. Інтеграція актуальна для всіх учителів,

зацікавлених у формуванні всебічно розвиненої особистості, яка цілісно сприймає світ і здатна активно діяти в соціальній та професійній сферах.

«У наших руках – найбільша з цінностей світу – Людина. Ми творимо Людину, як скульптор творить свою статую з безформного шматка мармуру: деś в глибині цієї мертвої брили лежать прекрасні речі, які належить добути, очистити від усього зайвого» (В. Сухомлинський) [4, с. 172].

Список використаних джерел

1. Біляєв О. Інтегровані уроки рідної мови. *Дивослово*. 2003. № 5. – С. 6 – 10.
2. Коменський Ян Амос. Вибрані педагогічні твори : у трьох томах. Т. 1. Велика дидактика. Під ред. з біограф. нарисом і примітками проф. Красновського А. А. Київ, 1940. 248 с.
3. Мельник Н. П. Інтеграція навчального процесу як сучасна освітня технологія. *Завуч*. 2010. № 22. – С.11 – 14.
4. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям. Київ, 1972. 244 с.
5. Титар О. Інтеграція навчального процесу як чинник розвитку пізнавальної активності учнів [Електронний ресурс] /Ольга Титар. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/24899/

Пізнання цілісної картини світу через інтегроване навчання української мови, літератури, народної творчості

Гончаренко Любов, учитель української мови та літератури Колонтаївського ліцею Краснокутської селищної ради Богодухівського району Харківської області

Автор розглядає інтегроване навчання як один із принципів реформування освіти, досліджує, як уміння вчителя змодельовати інтегрований урок впливає на мотивацію учнів до навчання.

Ключові слова: інтегроване навчання, ідентифікатори національної приналежності, народна творчість, крилаті вислови, символи.

Та нація, яка ставить перед собою завдання досягати успіхів, боротися за свою національну ідентичність, розвивати освіту й культуру, – непереможна! У надскладний час наша галузь – одна з тих, яка шукає та знаходить вихід із, здавалося б, безвихідних ситуацій: ми навчаємо і вчимося самі, ми виховуємо і розуміємо, що не маємо права зупинитися.

Нині настав час упровадження концепції НУШ у базовій школі. Одним із аспектів успішного оволодіння знаннями може бути інтегроване навчання. Цей аспект, до речі, є одним із принципів реформування освіти в Україні. Що дає цей принцип? Глибше розуміння теми, очевидний зв'язок із реальним світом і усвідомлення себе в ньому, удосконалення мислення, а такі уроки запам'ятовуються, бо ґрунтуються на спостереженнях і власному життєвому досвіді здобувачів освіти, умінні застосовувати знання в повсякденному житті.

Інтегроване навчання – це на сьогодні вимога часу, уміння вчителя змодельовати такий урок, на якому кожен учень зможе навчитися формулювати власну думку, доводити свою точку зору, збагачуватися новими знаннями, демонструвати обізнаність із певного питання.

Інтегровані уроки варто визначити ще в процесі календарного планування, готуватися до них ретельно та якісно, зацікавитися самому, а відтак – захопити учнів.

Сьогодні, як ніколи, наші діти повинні виплекати в собі гордість за приналежність до свого народу, української держави, до власної родини. Тому у вихованні дітей велика